

ეკონომიკის სოციალური ორიენტაცია – ეკონომიკური უსაფრთხოების მნიშვნელოვანი ინდიკატორი

XX საუკუნის 90-იანი წლებიდან საქართველოში განხორციელებულმა მასშტაბურმა გარდაქმნებმა, ეკონომიკური სისტემის შეცვლასთან ერთად, უდიდესი ცვლილებები გამოიწვია საზოგადოების სოციალურ-ეკონომიკურ სფეროში და წინა პლანზე ეკონომიკური უსაფრთხოების პრობლემა წამოსწია. ამასთან, ისე აქტუალური ეს პრობლემა, როგორც დღეს არის, შეიძლება ითქვას, არ ყოფილა ქვეყნის განვითარების ყველაზე რთულ პერიოდშიც კი. საქართველოს ისტორიის ამ ურთულეს ეტაპზე ეკონომიკური უსაფრთხოების, როგორც ეროვნული უსაფრთხოების შემადგენელი ნაწილის, უზრუნველყოფა არ არის პრიორიტეტული მის მიზნობრივ ორიენტირებს შორის. ამის ერთ-ერთი დამადასტურებელი ისიცაა, რომ 2002-2003 წლებში საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური და რეგიონული პრობლემების სამეცნიერო-კვლევით ინსტიტუტმა, მოამზადა ორი უმნიშვნელოვანესი დოკუმენტი – „საქართველოს ეკონომიკური უსაფრთხოების კონცეფცია“ და „მეთოდური რეკომენდაციები ეკონომიკური უსაფრთხოების პროგრამის შესამუშავებლად“. ეს დოკუმენტები ეკონომიკის, მრეწველობისა და ვაჭრობის სამინისტროს მიერ განხილული, მოწონებული, დამტკიცებული და სამოქმედოდ რეკომენდებულ იქნა 2003 წლის 7 მარტსა (I) და 20 აგვისტოს (II). თუმცა შემდგომი მსვლელობა მათ არ მიეცათ და ეს პრობლემა უწყურადღებოდ დარჩა. ამიტომაც დღეს საქართველოს არა აქვს ეკონომიკური უსაფრთხოების პროგრამა [2;3]. არადა, ეკონომიკური უსაფრთხოება ეროვნული უსაფრთხოების, როგორც ეროვნული (პოლიტიკური, სოციალურ-ეკონომიკური, კულტურული, სამართლებრივი, თავდაცვითი, ეკოლოგიური და ა.შ.) ინტერესების რეალიზაციის გადაწყვეტი პირობაა. იგი უდიდეს როლს ასრულებს ქვეყანაში ეკონომიკური წესრიგის დამყარებაში, სტაბილურობისა და დამოუკიდებლობის მიღწევა-შენარჩუნებაში, სამოქალაქო საზოგადოების ჩამოყალიბებაში. ამ პრობლემის-

როზეტა ასათიანი
ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი,
სტუ-ს სრული პროფესორი

ადმი სახელმწიფო რეგულაციის შესუსტება მრავალ ნეგატიურ ტენდენციას განაპირობებს, რომელთა ნეიტრალიზაცია უდიდეს მატერიალურ და ფინანსურ სახსრებს მოითხოვს, არღვევს ქვეყნის ეკონომიკურ პოტენციალს, მის კულტურას და საფრთხეს უქმნის სახელმწიფოებრიობას.

პოსტსაბჭოთა საქართველოში ეკონომიკური უსაფრთხოების პრობლემის სიმწვავეს ისეთი ფაქტორები განაპირობებს, როგორიცაა ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების დონის არაადეკვატური ეკონომიკური პოლიტიკის არსებობა, საკუთრების მრავალფორმიანობის დამკვიდრებით გამოწვეული პროცესებისა და ბიზნესის სხვადასხვა ორგანიზაციული სტრუქტურების ჩამოყალიბების თანხმლები უარყოფილი ეფექტები (მონოპოლიზაციის მაღალი დონე; კერძო საკუთრებისა და მეწარმეობის დაუცველობა; მცირე ბიზნესის განვითარების დაბალი დონე; ეკონომიკის არაკონკურენტუნარიანობა; ეკონომიკის კრიმინალიზაცია; შიდა ინვესტიციური კრიზისი; არასაბაზრო სექტორის განუვითარებლობა; დაბალი საქმიანი აქტიურობა; დაბალკონკურენტიანი სამუშაო ძალა, აქედან გამომდინარე კი, უმუშევრობისა და სიღარიბის კატასტროფული ზრდა; თავისუფლების იდეაშივე ჩაკლა; ახალ ვითარებაში ეკონომიკის მართვის გამოუცდელობა; ხელისუფლებისადმი საზოგადოების უნდობლობის გაღრმავება და ა.შ.) [1]. ამიტომ ეკონომიკური უსაფრთხოების სტრატეგიის შემუშავებაში დიდი მნიშვნელობა ეკონომიკური საფრთხის რაოდენობრივ განსაზღვრასა და მულტიპლიკაციური ეფექტის დადგენას ენიჭება.

ეკონომიკური უსაფრთხოების შეფასების ხარისხი ეკონომიკურ ინდიკატორებში აისახება, რომლებიც შეიძლება სამ ჯგუფად დაიყოს:

ა) მიმდინარე და საშუალოვადიან პერიოდებში სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების ინდიკატორები; ბ) რისკის გრძელვადიანი ფაქტორები და ეკონომიკური დესტაბილიზაციის ზღვრული სიდიდეები; გ) ეროვნული ეკონომიკის მდგრადი განვითარების დონის ამსახველი ინდიკატორები; დ) **ეკონომიკის სოციალური ორიენტირებულობის ინდიკატორები**. სწორედ ეს უკანასკნელია წინამდებარე სტატიის საკვლევი თემა.

ეკონომიკის სოციალური ორიენტაციის ხარისხს დიდად განსაზღვრავს ზემოქანთოვლი ინდიკატორთა ჯგუფები. ამასთან, ეკონომიკის სოციალური ორიენტირებულობის ინდიკატორები, თავის მხრივ, აერთიანებს ისეთ მაჩვენებლებს, როგორიცაა: მოსახლეობის სოციალური დაცვის თვალსაზრისით, სამომხმარებლო კალათის შემადგენლობის (სტრუქტურის) ზღვრული ნორის განსაზღვრა; საარსებო მინიმუმისა და სამომხმარებლო კალათის თანაფარდობა; მინიმალური ხელფასისა და საარსებო მინიმუმის თანაფარდობა; საარსებო მინიმუმზე დაბალი შემოსავლების მქონე მოსახლეობის წილი მოსახლეობის მთლიან რიცხოვნობაში; პენსიებისა და საარსებო მინიმუმის თანაფარდობაში ცივილიზებული გამოცდილების გათვალისწინება; დაქირავებით დასაქმებულთა შრომის ანაზღაურების წილი მოსახლეობის საერთო შემოსავლებაში; ბუნებრივი კატასტროფებისა და ეკოლოგიური დაბინძურების ზონებში მცხოვრებთა წილი მოსახლეობის მთლიან რიცხოვნობაში; სოციალურ პროგრამებზე გაწეული ხარჯების წილი მთლიან შიდა პროდუქტში (მშპ); ჯინის კოეფიციენტი (შემოსავლების განაწილებაში უთანაბრობის ხარისხის აგრეგირებული რაოდენობრივი მაჩვენებელი); მოსახლეობის მაღალშემოსავლიან 10%-სა და დაბალშემოსავლიან 10%-ს შორის დასაშვები თანაფარდობის გარდევეის სიდიდე (შემოსავლების დიფერენციაციის დეცილური კოეფიციენტი); შემოსავლებისა და მოხმარების მკვეთრი დიფერენცია; მოხმარების საშუალო ნორმის შემცირების საფუძველზე კვების სტრუქტურის გაუარესება; სიღარიბის ზრდა იმ პირთა აბსოლუტური და შეფარდებითი გადიდებით, რომელთა შემოსავლები საარსებო მინიმუმზე დაბალია. ამ ჯგუფში ასახვას პოვებს აგრეთვე ცხოვრების დონის და ხარისხის ისეთი ინდიკატორები, როგორიცაა მშპ მოსახლეობის ერთ სულზე, შრომისუნარიანი მოსახლეობის დასაქმების საშუალო წლიური ზრდა, ინფლაციის საშუალო წლიური ნორმა, კალორიის მოხმარება, სუფთა წყლის ხელმისაწვდომობა,

ენერგიის მოხმარება მოსახლეობის ერთ სულზე, სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობა, პირადი თავისუფლების დონე და ა.შ.

ეკონომიკური უსაფრთხოების ინდიკატორების ზღვრული მნიშვნელობის მიღებისათვის აუცილებელია განისაზღვროს ქვეყნის ეროვნული ინტერესები, ეკონომიკური უსაფრთხოების ზღვრული სიდიდეები რაოდენობრივი პარამეტრებით, რომელიც ეკონომიკის სხვადასხვა სფეროში ავლებს ზღვარს უსაფრთხო და საშიშ ზონებს შორის. ეკონომიკური უსაფრთხოების მაღალი დონე მიიღწევა მაშინ, როდესაც ინდიკატორთა მთელი სისტემა თავისი მანკიერი მნიშვნელობის დასაშვები საზღვრების ფარგლებშია.

თუ ამ ინდიკატორების ზღვრულ სიდიდეებზე მაღალია ფაქტობრივი პარამეტრები, მაშინ ქვეყანა იმყოფება საშიშ ზონაში, რომლის გაუთვალისწინებლობას მისთვის მიიმე შედეგები მოაქვს, იწვევს დიდ სოციალურ-ეკონომიკურ დანაკარგებს. სახელმწიფო ვალდებულია არ დაუშვას მოსალოდნელი კატასტროფული შედეგები, რომელთა მუდტიპლიკაციური ეფექტი მაღალია და დიდ ზემოქმედებას ახდენს დემოგრაფიულ, ეკოლოგიურ, თავდაცვით, მეცნიერულ-ტექნოლოგიურ, ინფორმაციულ და ა.შ. უსაფრთხოებაზე.

მიუხედავად იმისა, რომ 90-იანი წლების პირველი ნახევრის ნგრევით პროცესებისგან განსხვავებით, შემდგომ პერიოდში საქართველოში გარკვეული პოზიტიური ნაბიჯები გადაიდგა საბაზრო ურთიერთობების განვითარების თვალსაზრისით, დღეს მაინც ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა უკიდურესად მიიმეა, ეკონომიკის ტრანსფორმაციის პროცესი მეტად რთულად და წინააღმდეგობრივად მიმდინარეობს. ეკონომიკის რეფორმირებამ დეფორმაციული ხასიათი მიიღო, ჩამოყალიბდა ვირტუალური ეკონომიკა [4].

ეკონომიკის გამოცოცხლებისთვის არსებული შესაძლებლობების გამოყენების საშუალებას არ იძლევა ქვეყნის განვითარების დაბალი დონე, გარედან დახმარებების მიღების გარდაუვალობა, უდიდესია სახელმწიფო საგარეო ვალი, რომელიც 2011 წლის ბოლო მონაცემებით, 4 მლრდ 200 მლნ დოლარს აჭარბებს, ხოლო მისი წლიური მომსახურება 470 მლნ დოლარია [5].

ეკონომიკურ სისტემასთან ერთად შეიცვალა საზოგადოებაც. დარღვეულია თანაცხოვრების პარმონია. ეკონომიკურმა რეფორმებმა მოითხოვა არა მარტო ცხოვრების ახალი პირობებისადმი შეგუება, არამედ ეკონომიკური ქცევის შეცვლაც, რისთვისაც მზად არ იყო საქართვე-

ლო. ეკონომიკის კონვენსიის მოუფიქრებელმა, სხვისი კარნახით განხორციელებამ და საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლისათვის აუცილებელი ცოდნის მწვავე დეფიციტმა საფრთხის წინაშე დააყენა ქვეყნის ეკონომიკური განვითარება [6]. ეს პრობლემა არ არის მარტო ჩვენი ქვეყნის სატკივარი, იგი გლობალური პრობლემაა და მის „სუსსს“ განსაკუთრებით სუსტად განვითარებული ქვეყნები გრძნობენ.

საქართველოს, საბაზრო ეკონომიკაზე გარდამავალი პერიოდის ეკონომიკურ პოლიტიკაში, კლასიკური ფორმით ეკონომიკური ზრდის არც ერთი მოდელი არ გამოუყენებია. ეკონომიკის განვითარების დონისა და ეროვნული ინტერესების არაადეკვატური იყო ის უცხოური რეკომენდაციები, რომლებიც საფუძვლად დაედო ქვეყნის ეკონომიკურ პოლიტიკას. საქართველოს წარუმატებლობის მთავარი მიზეზი სწორედ ამაში უნდა ვეძიოთ, ხოლო მისი აღმავლობის საწინდარი გადატაკებული მკვიდრი მოსახლეობის გადახდისუნარიანობის ამადლებაშია. ამისათვის კი დროა საქართველოში ეკონომიკური პოლიტიკის მესვეურებმა გაითვალისწინონ მსოფლიოში საკმაოდ აპრობირებული გამოცდილება. „კეინზიანური რეველუციიდან“ მოყოლებული არ არსებობს დღეს განვითარებული ქვეყანა, რომელსაც ეკონომიკის ტრანსფორმაციის პერიოდსა და კრიზისულ სიტუაციაში თავის ეკონომიკურ პოლიტიკაში არ გაეთვალისწინებინა ეკონომიკური ზრდის კეინზიანური მოდელი. საქართველოში კი იგი არ იქნა გამოყენებული. მსოფლიოში ვერ დავასახელებთ ქვეყანას, რომელსაც „ძვირი ფულის“ პოლიტიკით დაედწია თავი ეკონომიკური კრიზისისგან.

საქართველოში ეკონომიკის რეფორმირების I ეტაპზე (1991-1995წწ.) ეკონომიკის შოკირების დამანგრეველი ეფექტების შემდეგ, II ეტაპზე (1996-2003წწ.) „ძვირი ფულის“ პოლიტიკის მუльтиპლიკაციური ეფექტი ეკონომიკის არასტაბილურობისა და სტრუქტურული დეფორმაციის უმთავრესი მიზეზი გახდა. თანდათან ჩამოყალიბდა საბიუჯეტო-საგადასახადო კრიზისი, რასაც სახელმწიფო ბიუჯეტის დეფიციტის ეროვნული ბანკის კრედიტით დაფინანსების მავნე პრაქტიკა, სახელმწიფო საგადასახადო ვალდებულებების იგზორირება და ბიუჯეტის ხშირი სეკვესტრირება დაემატა. ამ გარემოებამ დასცა ერთობლივი მოთხოვნა და უკიდურესად გაამწვავა სოციალური პრობლემები.

ინფლაციასთან ბრძოლის მიზნით, ეროვნული ბანკის მონეტარული პოლიტიკა, ძირითადად, ფულის მიწოდებისა და კრედიტის მოცულობაზე ზემოქმედებით გამოიხატა. ბანკთაშორისი

სარგებლის განკვეთების აწევით, იგი, ფაქტობრივად, ზრდიდა საბანკო სესხებზე სარგებლის განაკვეთს, რითაც ამცირებდა ქვეყანაში ფულის მიწოდებას. ეს, მართალია, სუსტი ეკონომიკური ზრდის პირობებშიც კი ანელებს ინფლაციის ტემპებს, მაგრამ, სამაგიეროდ, ეკონომიკის ინვესტირებისა და საქმიანი აქტიურობის შეფერხებით, უარყოფით გავლენას ახდენს წარმოების განვითარებაზე. დაბალი მოთხოვნისა და მაღალი საპროცენტო განაკვეთის გამო, საქართველოს მკვიდრი მოსახლეობა იზოლირებული აღმოჩნდა საინვესტიციო საქმიანობისგან. ამასთან, კაპიტალმა ეროვნული წარმოების ამოქმედების ნაცვლად, გეზი საზღვარგარეთისკენ აიღო, ვინაიდან ადგილობრივი წარმოება არ შეიქმნა საიმედო და მომგებიანი მაღალი სამეწარმეო რისკისა და სხვა ნეგატიური ფაქტორების გამო.

არასწორი ეკონომიკური პოლიტიკის გავლენით, საქართველოს ფულად-საკრედიტო სისტემა ვერ ჩამოყალიბდა ისეთ მდგრად ინსტიტუტად, რომელიც გაართმევდა თავს ქვეყანაში კაპიტალის ქრონიკულ უკმარისობას და, აქედან გამომდინარე, ეკონომიკური ზრდის დაბალ ტემპებთან დაკავშირებულ პრობლემებს.

საქართველოს ეროვნული ბანკი, ეკონომიკის რეფორმირების I ეტაპზე ახორციელებდა ვაშინგტონის კონსენსუსის მიერ თავსმოხვეულ „იაფი ფულის“ პოლიტიკას, II ეტაპზე – „ძვირი ფულის“ პოლიტიკას, ხოლო III ეტაპიდან (2004 წლიდან) ახორციელებს მიღწეულ ფრიდმენის მონეტარულ თეორიაზე აგებულ უტრალიზმ-ერალურ ეკონომიკურ პოლიტიკას [7]. ამასთან, არც ერთი ეტაპის ეკონომიკური პოლიტიკა არ განხორციელებულა კლასიკური მოდელის ჩარჩოებში და მათში ანარქიულობის ელემენტები ჭარბობდა. მითუმეტეს არ იქნა გამოყენებული განვითარებულ ქვეყნებში ფართოდ აპრობირებული კეინზიანური მოდელი, ან თუნდაც „ნეოკლასიკური სინთეზი“, როგორც კეინზიანური და ნეოლიბერალური თეორიების თავისებური სინთეზი. ამიტომაცაა, რომ საქართველომ თავი ვერ დააღწია ეკონომიკურ კრიზისს, მწვავე სოციალურ-ეკონომიკურ პრობლემებს და დღემდე ვერ შეძლო საბაზრო ეკონომიკაზე (რომელსაც აუცილებლად ახლავს სოციალური გარანტიები) გადასვლა.

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში ლაგის ფაქტორი (ქვეყანაში საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის შესახებ გადაწყვეტილების მიღებიდან დღემდე განვლილი პერიოდი) მოქმედებს, იქნებ ახლა მაინც იყოს შესაძლებელი „კეინზიანური რეველუციის“ პოსტულატების ჩართვა ეროვნულ ეკონომიკურ პოლიტიკაში. გაჭია-

ნურებული ეკონომიკური კრიზისიდან თავის დაღწევის რეალური შესაძლებლობებიც სწორედ რეალურ ეთიკაზე (ქრისტიანულ ეთიკაზე, ქრისტიანულ ზნეობრივ მოძღვრებაზე) აგებულ ამ ჰუმანურ თეორიაშია [8, 296]. რაც შეეხება მონეტარიზმს, რომელიც, ჩვენი აზრით, შორსაა ქრისტიანული ზნეობრივი მოძღვრებიდან, ლომის წილი მიუძღვის ჯერ მსოფლიო ფინანსური, ხოლო შემდეგ, მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისის წარმოშობაში. ეკონომიკურ პოლიტიკაში გაბატონებულმა ამ მიმართულებამ განიცადა „ინტელექტუალური კოლაფსი [9; 10] და თვით აშშ-შიც კითხვის ქვეშ დააყენა ულტრალიბერალური ეკონომიკური პოლიტიკა, რომელმაც XX საუკუნის უკანასკნელ ათწლეულში საკმაოდ წარმატებული „ნეოკლასიკური სინთეზის“ ადგილი დაიკავა. ამ პერიოდიდან მოყოლებული ეკონომიკურ პოლიტიკაში საბიუჯეტო-საგადასახადო რეგულირების იგნორირებამ და, აქედან გამომდინარე, ფისკალური პოლიტიკის როლის დაკნინებამ, ფულად-საკრედიტო პოლიტიკაში საკრედიტო რეგულატორების შესუსტებამ, წინა პლანზე ფულის ფენომენის წამოწევამ და ფულთ ფულის კეთებისთვის მწვავე შეუქის მიცემა გზა გაუხსნა ვირტუალურ ეკონომიკას და სერიოზული პრობლემები წარმოშვა რეალურ სექტორში. ამას მოჰყვა ეკონომიკური ზრდის ტემპების შენელება და ერთობლივი მოთხოვნის დაცემა. მსოფლიო ფინანსურმა კრიზისმა მთელი სიგრძე-სიგანით გამოავლინა მონეტარიზმის „მომხიბველობა“. ცივილიზებული სამყარო ისევ კეინზიანური მოდელისკენ შემობრუნდა, რაც აისახა კიდევ განვითარებული ქვეყნების ეკონომიკურ პოლიტიკაში.

საკუთრების მრავალფორმიანობის მიუხედავად, საქართველოში საკუთრების პლურალიზმი ვერ ჩამოყალიბდა. „კელურ“ კაპიტალიზმი სრულიად შეუთავსებელია დემოკრატიულ განვითარებასთან, ამიტომ ასეთ პირობებში საქართველო დემოკრატიული ვერასდროს გახდება.

საქართველოში ყველაფერი იყიდება, მათ შორის, ბუნებრივი რესურსებიც, ყოველგვარი სამომავლო შესაძლებლობების თუ უარყოფითი გარე ეფექტების გაუთვალისწინებლად, რასაც არაფერი აქვს საერთო ბუნებრივი რესურსების რაციონალურ გამოყენებასთან. საქართველოში პრივატიზაცია ქვეყნის ხაზინის შევსების მნიშვნელოვან წყაროდ იქცა, ინფლაცია კი შთანთქავს მშპ-ის გარკვეულ ნაწილს. იზრდება უმუშევრობა, ლატაკდება მოსახლეობა (ოფიციალურ უმწვეოთა რაოდენობამ 1 მლნ-ს მიაღწია, ამასთან, ამ სტატუსის მიღებაზე კიდევ 600

ათას კაცს აქვს განაცხადი). 2011 წლის მონაცემებით, დაბალშემოსავლიან ადამიანთა რიცხოვნობამ 2,4 მლნ შეადგინა [8].

საქართველოში მეწარმეობის დიდი ტრადიციები, არსებული სოციალურ-ეკონომიკური და პოლიტიკური სიტუაცია პრივატიზაციისადმი საკუთარ მიდგომას მოითხოვს. საკუთრების განსახელმწიფოებრიობის პროცესში გასათვალისწინებელია ეროვნული ფასეულობები, ეროვნულ თვითყოფადობაზე დაფუძნებული საზოგადოებრივი ინტერესები და ქვეყნის განვითარების თავისებურებები, ბუნებრივია, ევროპის განვითარებული ქვეყნების გამოცდილებაც „ევროპის... მმართველობა და გამგებლობა ქვეყნისა, ევროპის წესი და რიგი“ (ილია ჭავჭავაძე).

უკანასკნელი ოცწლეულის გაპროცდილებამ საქართველოში ნათლად წარმოაჩინა ეკონომიკური უსაფრთხოების ფართო სპექტრი და მისი მაღალი მულტიპლიკაციური ეფექტი.

ეკონომიკური დაცემა გადაიზარდა დიდ ტრანსფორმაციულ დეპრესიაში. იგი გაცილებით ღრმა და ხანგრძლივი აღმოჩნდა, ვიდრე მას საერთაშორისო ორგანიზაციები ვარაუდობდნენ. მაგალითად, საქართველოს მთლიანი შიდა პროდუქტი 1999 წელს 1990 წლის დონის მხოლოდ 1/3-ს შეადგენდა. პოსტკომუნისტური ქვეყნებიდან ამ პერიოდში მხოლოდ პოლონეთმა, სლოვენიამ და სლოვაკეთმა შეძლეს აღნიშნული მაჩვენებლის მიხედვით მიეღწიათ რეფორმისწინა დონისთვის [1,9]. საქართველოში მოსახლეობის ერთ სულზე მშპ-მა 1999 წელს შედგინა 596 დოლარი, 2003 წელს – 919 დოლარი, 2011 წელს – 3200 დოლარი, მაშინ როდესაც ეს მაჩვენებელი 1999 წელს იყო ესტონეთში 3060, ხოლო პოლონეთში 3230 დოლარი [2,20]. 2011 წლის მონაცემებით, საქართველოს მშპ 1990 წლის დონის მხოლოდ 81%-ია.

ეროვნული პროდუქციის კონკურენტუნარიანობის ამაღლების პრობლემა როგორც მსოფლიო, ისე შიდა ბაზრებზე ეკონომიკური უსაფრთხოების მნიშვნელოვანი მხარეა, თუმცა, ჯერ კიდევ, არ გადადგმულა პრაქტიკული ნაბიჯები მისი გადაჭრისთვის. საქართველოში მიმდინარე ფსევდორეფორმებმა დასცა სამამულო პროდუქციის კონკურენტუნარიანობა, რამაც უარყოფითი გავლენა მოახდინა წარმოების განვითარებაზე და კიდევ უფრო გააღრმავა ეკონომიკური კრიზისი.

განუვითარებელი ადგილობრივი წარმოება ვერ აკმაყოფილებს საშინაო ბაზრის მოთხოვნებს, ამიტომ მოსახლეობის დამოკიდებულება იმპორტზე დიდია. ერთობლივი მოთხოვნის უდიდესი ნაწილი იმპორტირებული პროდუქცი-

ით კმაყოფილდება. არასახარბიელოა ექსპორტის სასაქონლო სტრუქტურაც, რომელშიც ჭარბობს ბუნებრივი რესურსები და ნედლეული. ბევრი ტრადიციული საქონელი, რომლის საწარმოებლად ქვეყნას აქვს გარკვეული აბსოლუტური და შეფარდებითი უპირატესობა, შემოდის უცხოეთიდან.

გარემოს დაცვა სოციალური მნიშვნელობის პრობლემაა და, აქედან გამომდინარე, სახელმწიფო რეგულაციის მნიშვნელოვანი სფეროა. ბიზნესის განვითარების საფუძველზე გარემოს დაბინძურებისა და ბუნებრივი რესურსების სულ უფრო მეტი რაოდენობით წარმოებაში ჩართვის შედეგად იზრდება ექსტერნალიზების უარყოფითი გავლენა საზოგადოებრივ განვითარებაზე. იგი პერმანენტული პროცესია, რომელიც მოითხოვს სახელმწიფოს აქტიურ ჩარევას. ეს განსაკუთრებით ეხება განვითარებად ქვეყნებს, სადაც კაპიტალის მიწოდების შეზღუდულობას, ახალი ტექნოლოგიების ხელმოწვევადობის, მწირი სამეწარმეო გამოცდილების გამო ადგილობრივ ბუნებრივ რესურსებს დიდი მნიშვნელობა აქვთ ქვეყნის ეკონომიკური განვითარებისთვის. ეკონომიკის განვითარების დაბალი დონე აიძულებს ამ ქვეყნებს მოახდინონ მოძველებული ტექნოლოგიების იმპორტი, რომელთა გამოყენების გრძელვადიანი შედეგის შესახებ ინფორმაციასაც კი არ ფლობენ. ამიტომ დაბალი საინვესტიციო შესაძლებლობები, ინტენსიური შრომა, ტექნოლოგიების გამოყენებას განაპირობებს. ასეთი ტექნოლოგიები ხელს უწყობს ეკოლოგიური კატასტროფების წარმოქმნას და გარემოს დაბინძურებას.

საქართველოში გარემოს დაბინძურების ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი რესურს- და ენერგოტევადი მოძველებული ტექნოლოგიებია. სიტუაციას

ამძიმებს ეკოლოგიურად საშიში საქონლი იმპორტი, მათ შორის, ეკოლოგიური საფრთხის გამოვლენის ერთ-ერთ ფორმად არ შეიძლება არ დავასახელოთ ჯანმრთელობისთვის საშიში კვების პროდუქტები, რაც სასურსათო უსაფრთხოებას ეჭვქვეშ აყენებს. ამასთან, დემპინგური? ფასებით სურსათის იმპორტი არყვეს ეროვნული წარმოების კონკურენტუნარიანობას და აფერხებს სოფლის მეურნეობის განვითარებას, სადაც ამჟამად მშპ-ის მხოლოდ 11% ექმნება.

აუცილებელია დასაშვებ ნორმაში მოექცეს ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურება ისეთი მომწამვლელი გაზებით, როგორიცაა ნახშირორჟანგი, აზოტისა და გოგირდის ორჟანგის გამონაბოლქვები, წარმოებული მყარი მავნე ნარჩენები, სამრეწველო დასაყოფაცხოვრებო ნარჩენები და ა.შ. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს დაბინძურებისაგან წყლის რესურსების დაცვას, ავტომანქანების ტექნიკური გაუმართაობის აღკვეთას. ავტომანქანების გამონაბოლქვი აირების, კონცეროგენული ფისოვანი ნივთიერებების, აზოტის ორჟანგის მაღალი კონცენტრაცია, რომელიც თბილისში 20-ჯერ აღემატება დასაშვებ ნორმას, ძალზე სახიფათოა ჯანმრთელობისთვის, ბენზინის შემადგენლობაში ტყვიის წილის 60-68%-ია, ხოლო თბილისში 80%-ს აღემატება.

ამრიგად, ეკოლოგიური რეგულირება და, აქედან გამომდინარე, ეკოლოგიური ნორმა ზღვრული უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ქვეყნის სოციალური ორიენტაციის მნიშვნელოვანი ფაქტორია. დღეს ეკოლოგიური წონასწორობა ისეა დარღვეული საქართველოში, რომ სამეურნეო განვითარების თანამედროვე ტენდენციები არ შეიცვალა, მოსალოდნელია ეკოლოგიური კატასტროფები.

სოციალური ეკონომიკის პრობლემები

გამოყენებული ლიტერატურა

1. **ასათიანი რ.** პატარა ქვეყანას დიდი შეცდომების უფლება არა აქვს. თბილისი, გამომცემლობა „სიახლე“, 2005;
2. საქართველოს ეკონომიკური უსაფრთხოების კონცეფცია. იხ.: საბაზრო ეკონომიკის ფორმირებისა და ფუნქციონირების პრობლემები საქართველოში. შრომების კრებული. VII ტომი. ნ. ჭითანავას რედაქციით. თბილისი, 2003;
3. მეთოდური რეკომენდაციები ეკონომიკური უსაფრთხოების პროგრამის შესამუშავებლად. იხ.: „საბაზრო ეკონომიკის ფორმირებისა და ფუნქციონირების პრობლემები საქართველოში“. შრომების კრებული: VII ტომი, ნ. ჭითანავას რედაქციით. თბილისი, 2003;
4. **პაპავა ლ.** არატრადიციული ეკონომიკისი. თბილისი, 2011;
5. www.info@mof.ge ძირითადი ეკონომიკური და ფინანსური ინდიკატორები (დანართი 1); 2011;
6. **ასათიანი რ.** ეკონომიკური რეფორმები საქართველოში: ნაბიჯი წინ, ორი ნაბიჯი უკან. „მაკრო მიკრო ეკონომიკა“, 2000, №8;
7. **Asatiani R.** Globalization and Economic Theory. “The Caucasus & Globalization”. Vol. 2 (1), Sweden, 2008;
8. საქართველოს ეკონომიკა. მთავარი რედაქტორი **როზეტა ასათიანი**. თბილისი, გამომცემლობა „სიახლე“, 2012;
9. **Krugman P.** The Return of Depress on Economics and the Crisis of 2008. New-York, “Norton & company”, 2008;
10. **კრუგმანი პ.** როგორ მოახერხეს ეკონომისტებმა ყველაფრის არასწორად გაგება. თარგმანი ინგლისურიდან. „საქართველოს ეკონომიკა“, 2009, №10.
11. **Колодко Г.** Глобализация и сближение уровней экономического развития: от спада кресту в странах с переходной экономикой. “Вопросы экономики”, 2000, №10;
12. მსოფლიო ციფრებში. საქართველო და გარე სამყარო. თბილისი, გამომცემლობა „სიახლე“, 2000.

SOCIAL ORIENTATION OF ECONOMY – AN IMPORTANT INDICATOR OF ECONOMICAL SECURITY

ROZETA ASATIANI
Doctor of Economic Sciences,
full Professor of GTU

Even in the most arduous periods of the development of Georgia the problem of economic security was never so urgent as at present. On this most difficult stage of Georgian history the provision of economical security is not first-priority among its target goalposts. Economical safety is the decisive condition of national safety as the condition of realization of national interests. It plays the greatest role in economical order establishment, in stability and in civil society formation in the country. Depletion of State control to this problem stipulates many negative tendencies, breaks country's economical potential, its culture and threatens the statehood.

The acuteness of the problem of economical security in Post-Soviet Georgia is, in the first place, conditioned by inadequate economical policy. In spite that as differing from the wrecking processes in the 90ies of the past century, in the subsequent period some positive steps were made with the view of development of market relations, today the social-economic state of the country is yet very grave, the process of economy transformation proceeds in a very complicated and conflicting way; reformation of economy took deformed character, virtual economy has been formed.

The work elucidates indicators of social orientation of economy and their role in provision of economical security, analyses the causes of generation of bitter social background in Georgia and the ways out of deep economical crisis.